Алаш көсемі - Әлихан Бөкейхан

Виртуалды көрме

2016 жыл

Толығырақ

Толығырақ

Толығырақ

Толығырақ

Толығырақ

Толығырақ

Толығырақ

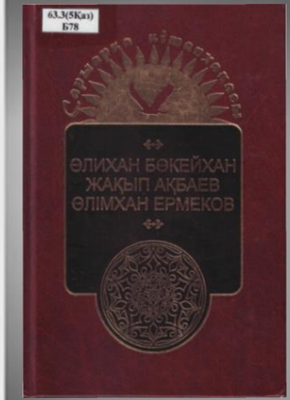

Толығырақ

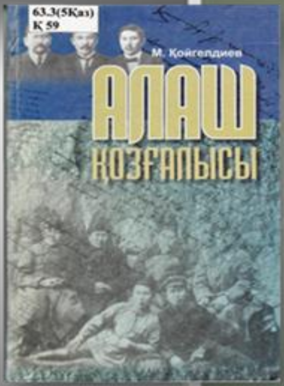

Толығырақ

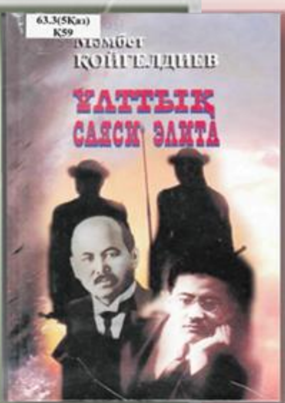

Толығырақ

Толығырақ

Толығырақ

Толығырақ

Толығырақ

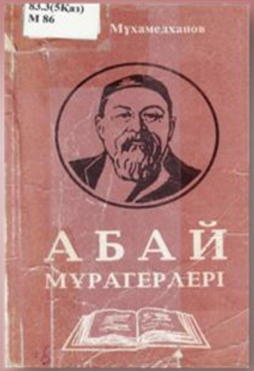

Толығырақ

Толығырақ

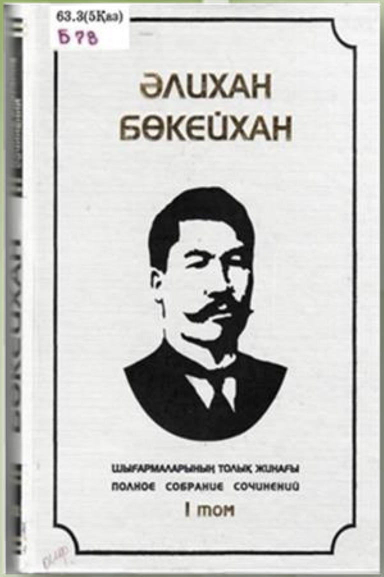

63.3(5Қаз)
Б78

Бөкейхан, Ә. Шығармаларының толық жинағы [Мәтін] = Полное собрание сочинений : монографиялар, ғылыми ізденістер, мақалалар, әдеби аудармалар : қазақ және орыс тіл. 1 т. 1889-1903 (Омбы-Қарқаралы-С. - Петербор-Омбы) / Бөкейхан Ә. - Астана : Сарыарқа, 2009. - 564 б.

Қазақтың көрнекті қоғам және мемлекет қайраткері, энциклопедияшыл ғалымы әрі көрнекті публицисі Әлихан Нұрмұхамедұлы Бөкейханның тұңғыш толық шығармалар жинағы - 1889-1937 жылдар аралығында мерзімді басылымдарда, ғылыми журналдар мен жинақтарда жарық көрген ірі ғылыми монографияларын, ғылыми зерттеулерін, саяси публицистикасын, әдеби сын мақалалары мен аудармаларын және жеке хаттарын қамтиды.

Осы жинаққа кірген барлық материал Сұлтанхан Аққұлұлының авторлық меншігіне жатады.

Первое полное собрание трудов и сочинений выдающегося казахского ооществённого и государственного деятеля, ученого-энциклопедиста, одного из основоположников казахского краеведения и видного публициста Алихана Нурмухамедулы Букейхана включает научные монографии и статьи, политическую публицистику, исследования по казахской литературе и литературные переводы, опубликованные и изданные в период с 1889 по 1937 гг., а также письма.

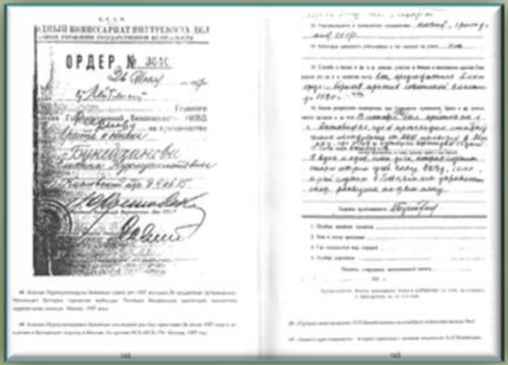

Кітаптарға...

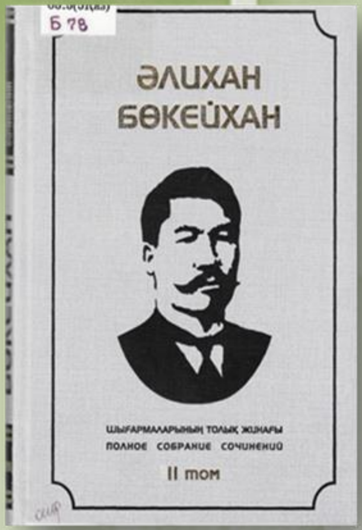

63.3(5Қаз)
Б78

Бөкейхан, Ә. Шығармаларының толық жинағы [Мәтін] = Полное собрание сочинений : монографиялар, ғылыми ізденістер, мақалалар, әдеби аудармалар : қазақ және орыс тіл. 2 т. 1904-1906 (Омбы-Қарқаралы-С.-Петербор-Омбы) / Әлихан Бөкейхан. - Астана : Сарыарқа, 2009. – 566 б.

ҚАЗАҚТЫҢ Ә.Н.БӨКЕЙХАН БАСТАҒАН ҰЛТ-АЗАТТЫҚ КҮРЕСІНІҢ БІР ҚЫРЫ

(құрастырушыдан)

Әлихан Бөкейхан және орыс масондығы

I. Орыстар және масондық

...Только масонство может победить самодержавие!»
М.М. Ковалевский

Қазақтың көрнекті қоғам және мемлекет қайраткері, энциклопедияшыл ғалымы әрі көрнекті публицисі Әлихан Нұрмұхамедұлы Бөкейханның тұңғыш толық шығармалар жинағы - 1889-1937 жылдар аралығында мерзімді басылымдарда, ғылыми журналдар мен жинақтарда жарық көрген ірі ғылыми монографияларын, ғылыми зерттеулерін, саяси публицистикасын, әдеби сын мақалалары мен аудармаларын және жеке хаттарын қамтиды.

Осы жинаққа кірген барлық материал Сұлтанхан Аққұлұлының авторлық меншігіне жатады.

Первое полное собрание трудов и сочинений выдающегося казахского общественного и государственного деятеля, ученого-энциклопедиста, одного из основоположников казахского краеведения и видного публициста Алихана Нурмухамедулы Букейхана включает научные монографии и статьи, политическую публицистику, исследования по казахской литературе и литературные переводы, опубликованные и изданные в период с 1889 по 1937 гг., а также письма.

Кітаптарға...

63.3(5Қаз)
Б78

Бөкейхан, Ә. Шығармаларының толық жинағы [Мәтін] = Полное собрание сочинений : монографиялар, ғылыми ізденістер, мақалалар, әдеби аудармалар : қазақ және орыс тіл. 3 т. 1907-1913 (Омбы-Қарқаралы-С. - Петербор-Омбы) / Әлихан Бөкейхан. - Астана : Сарыарқа, 2009. – 555 б.

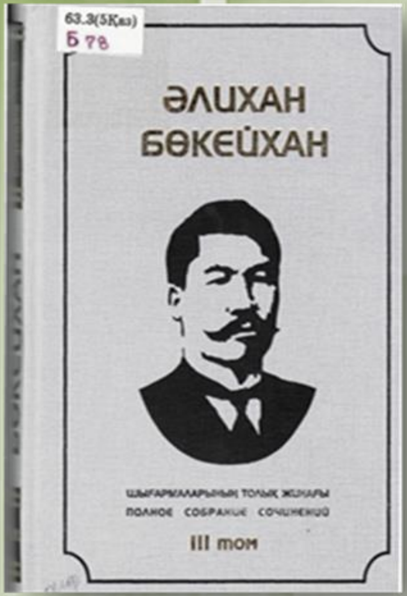

Қазақтың көрнекті мемлекет және қоғам қайраткері, энциклопедияшыл ғалымы әрі көрнекті публицисі Әлихан Нұрмұхамедұлы Бөкейханның тұңғыш толық шығармалар жинағы -1889-1937 жылдар аралығында мерзімді басылымдарда, ғылыми журналдар мен жинақтарда жарық көрген ғылыми монографиялары мен ғылыми зерттеулерін, саяси публицистикасын, әдеби сын мақалалары мен аудармаларын және жеке хаттарын қамтиды.

Осы жинаққа енген барлық материалдар Сұлтанхан Аққұлұлының авторлық меншігіне жатады.

Первое полное собрание трудов и сочинений выдающегося казахского государственного и общественного деятеля, ученого-энциклопедиста, одного из основоположников казахского краеведения и видного публициста Алихана Нурмухамедулы Букейхана включает его научные монографии и статьи, политическую публицистику, исследования по казахской литературе и литературные переводы, опубликованные и изданные в период с 1889 по 1937 гг., а также письма.

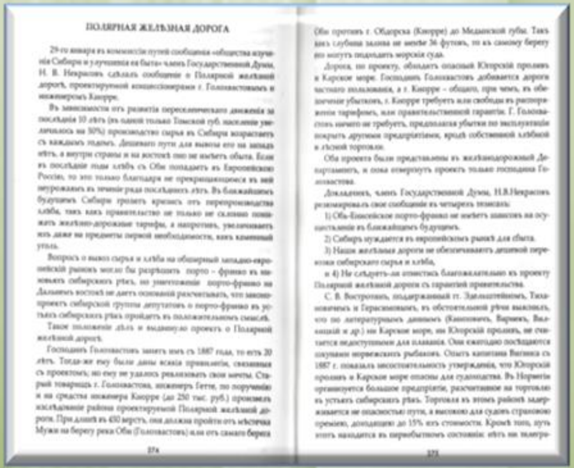

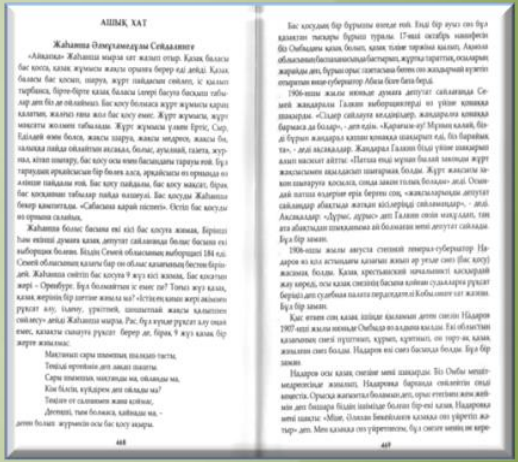

Кітаптарға...

63.3(5Қаз)
Б78

Бөкейхан, Ә. Шығармаларының 9 томдық толық жинағы [Мәтін] = Собрание сочинений в 9 томах : мақалалар, жазбалар, баяндамалар, үндеулер, ғылыми зерттеулер, әдеби аудармалар, хаттар (ашық хаттар), жеделхаттар (телеграмдар) : қазақ және орыс тіл. 6 т. 1915-1917 (Самар-Петроград-Минскі-Орынбор-Томскі-Омбы-Өфе-Алаш) / Әлихан Бөкейхан. - Астана : Сарыарқа, 2013. – 520 б.

Қазақтың көрнекті қоғам және мемлекет қайраткері, энциклопедияшыл ғалымы және көрнекті публицисі Әлихан Нұрмұхамедұлы Бөкейханның тұңғыш толық шығармалар жинағы оның 1889-1985 жылдар аралығында мерзімді басылымдарда, ғылыми журналдар мен жинақтарда жарық көрген ірі ғылыми монографияларын, ғылыми зерттеулерін, саяси публицистикасын, әдеби сын мақалалары мен аудармаларын және жеке хаттарын қамтиды.

Осы жинаққа енген барлық материал Сұлтан Хан Аққұлұлының (Жүсіптің) авторлық меншігіне жатады.

Первое полное собрание трудов и сочинений выдающегося казахского общественного и государственного деятеля, ученого-энциклопедиста, одного из основоположников казахского краеведения и видного публициста Алихана Нурмухамедулы Букейхана включает его научные монографии и статьи, политическую публицистику, исследования по казахской литературе и литературные переводы, опубликованные и изданные в период с 1889 по 1985 гг., а также письма.

Кітаптарға...

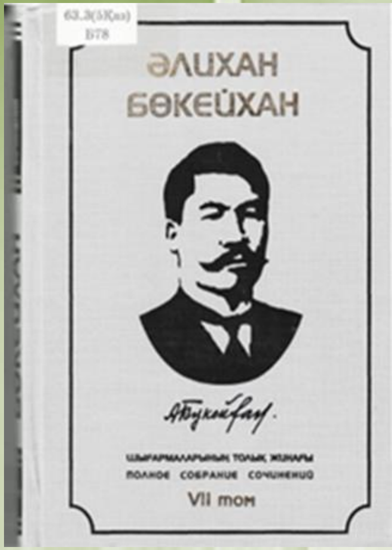

63.3(5Қаз)
Б78

Бөкейхан, Ә. Шығармаларының 9 томдық толық жинағы [Мәтін] = Собрание сочинений в 9 томах. 7 т. Қазақ және орыс тіл. : мақалалар, жарияланымдар, ғылыми ізденістер, ауыз әдебиетінің үлгілері, әдеби аудармалар, хаттар, жеделхаттар (телеграмдар). 1917-1924. (Алаш-Омбы-Мәскеу-Ленинград-Ақтөбе-Қызылорда) / Әлихан Бөкейхан. - Астана : Сарыарқа, 2013. – 520 б.

«Қызыл Қазақстан» журналының мұқабасы (№ 10, 1922 ж. Орынбор).

Қазақтың көрнекті қоғам және мемлекет қайраткері, энциклопедияшыл ғалымы және көрнекті публицисі Әлихан Нұрмұхамедұлы Бөкейханның тұңғыш толық шығармалар жинағы оның 1889-1985 жылдар аралығында мерзімді басылымдарда, ғылыми журналдар мен жинақтарда жарық көрген ірі ғылыми монографияларын, ғылыми зерттеулерін, саяси публицистикасын, әдеби сын мақалалары мен аудармаларын және жеке хаттарын қамтиды.

Осы жинаққа енген барлық материал Сұлтан Хан Аққұлұлының (Жүсіптің) авторлық меншігіне жатады.

Первое полное собрание трудов и сочинений выдающегося казахского общественного и государственного деятеля, ученого-энциклопедиста, одного из основоположников казахского краеведения и видного публициста Алихана Нурмухамедулы Букейхана включает его научные монографии и статьи, политическую публицистику, исследования по казахской литературе и литературные переводы, опубликованные и изданные в период с 1889 по 1985 гг., а также письма.

ИОСИФ СТАЛИН ӘЛИХАН БӨКЕЙХАННЫҢ СОҢЫНА 1922 ЖЫЛДАН БАСТАП ТҮСКЕН

(Құрастырушыдан)

Советтік Қазақстанның бірінші басшылары алғашында Әлихан Бөкейханды негізсіз қудалау мен тұтқындаудан құтқарып қалғысы келген. Жаңадан табылған құжаттар осыны дәлелдейді. Бұл құжаттардың арасында Иосиф Сталиннің құпия жеделхаты да бар.

Алашорда ұлттық-территориялық автономиясы Халық Кеңесінің бұрынғы төрағасы Әлихан Бөкейхан (Бөкейханов) 1920 жылы біршама уақыт бостандықта болған. Оған Ресей әлеуметтік-саяси тарих мемлекеттік мұрағаты (РӘСТММ – РГАСПИ) ұсынған жеті құжаттың біреуінің көшірмесі дәлел бола алады. Бұл – РКП(б) Орталық Комитеті Саяси бюросының 1920 жылдың 8 наурызындағы «Әлихан Бөкейхановты Совнарком мәжілісіне шақыру туралы» хаттамасының көшірмесі. Қалған алты құжатта әңгіме негізінен XIX ғасырдың соңы мен XX ғасырдың басындағы қазақтың ұлт-азаттық «Алаш» қозғалысы көсемінің тұтқындалу жайттары мен себептері туралы болады. Бұл құжаттардың бір бөлігіне кезінде «аса құпия» деген таңба басылған.

Осы бір мұрағат құжаттарына қарағанда, Әлихан Бөкейхан 1922 жылдан 1937 жылға дейін кем дегенде үш рет тұтқынға алынған. Ал енді Қазақстанның сол кездегі советтік басшылығына қарсы куәлік алу үшін, әсіресе ол Мәскеудегі коммуналдық пәтерде қамауда отырған 1927 жылдың қазан айынан 1937 жылдың шілде айына дейінгі уақытта кезекті тергеуге алу үшін оны қанша рет тар қапаста уақытша ұстағандары бір құдайға ғана аян. Бұлардың барлығы сонау 1919 жылы «Алаш» партиясы мен Алашорда автономиясының барлық басшысына, белсендісі мен мүшесіне рақымшылық жариялаған РКП (б) Орталық комитетінің қаулысына қарамастан болып отырған жайт еді.

Кітаптарға...

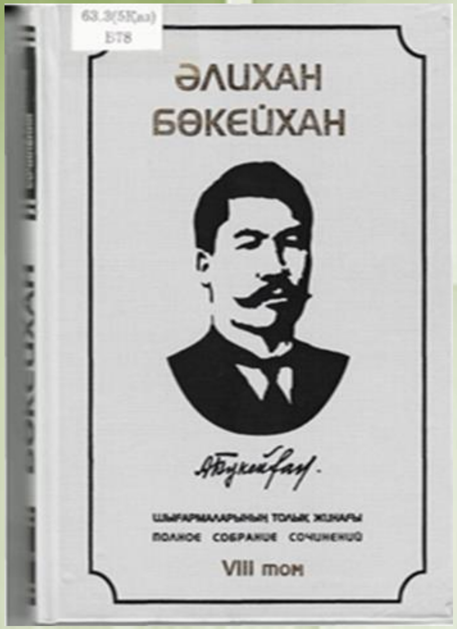

63.3(5Қаз)
Б78

Бөкейхан, Ә. Шығармаларының 9 томдық толық жинағы [Мәтін] = Собрание сочинений в 9 томах. 8 т. Қазақ және орыс тіл. : мақалалар, жарияланымдар, ғылыми ізденістер, ауыз әдебиетінің үлгілері, көркем аудармалар, хаттар, жеделхаттар (телеграмдар). 1924. (Мәскеу-Ленинград) / Әлихан Бөкейхан. - Астана : Сарыарқа, 2013. - 528 б.

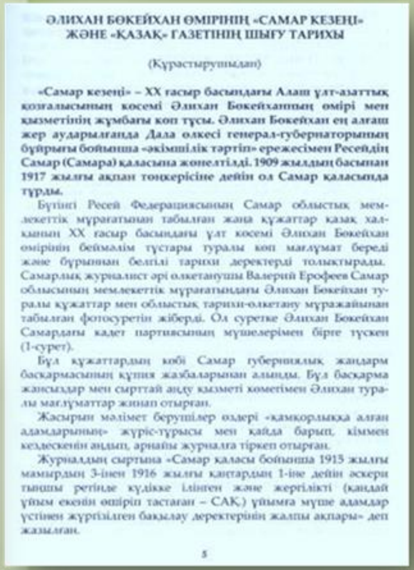
ӘЛИХАН БӨКЕЙХАН ӨМІРІНІҢ «САМАР КЕЗЕҢІ» ЖӘНЕ «ҚАЗАҚ» ГАЗЕТІНІҢ ШЫҒУ ТАРИХЫ

(Құрастырушыдан)

«Самар кезеңі» – XX ғасыр басындағы Алаш ұлт-азаттық қозғалысының көсемі Әлихан Бөкейханның өмірі мен қызметінің жұмбағы көп тұсы. Әлихан Бөкейхан ең алғаш жер аударылғанда Дала өлкесі генерал-губернаторының бұйрығы бойынша «әкімшілік тәртіп» ережесімен Ресейдің Самар (Самара) қаласына жөнелтілді. 1909 жылдың басынан 1917 жылғы ақпан төңкерісіне дейін ол Самар қаласында тұрды.

Бүгінгі Ресей Федерациясының Самар облыстық мемлекеттік мұрағатынан табылған жаңа құжаттар қазақ халқының XX ғасыр басындағы ұлт көсемі Әлихан Бөкейхан өмірінің беймәлім тұстары туралы көп мағлұмат береді және бұрыннан белгілі тарихи деректерді толықтырады. Самарлық журналист әрі өлкетанушы Валерий Ерофеев Самар облысының мемлекеттік мұрағатындағы Әлихан Бөкейхан туралы құжаттар мен облыстық тарихи-өлкетану мұражайынан табылған фотосуретін жіберді. Ол суретке Әлихан Бөкейхан Самардағы кадет партиясының мүшелерімен бірге түскен (1-сурет).

Бұл құжаттардың көбі Самар губерниялық жандарм басқармасының құпия жазбаларынан алынды. Бұл басқарма жансыздар мен сырттай аңду қызметі көмегімен Әлихан туралы мағлұматтар жинап отырған.

Жасырын мәлімет берушілер өздері «қамқорлыққа алған адамдарының» жүріс-тұрысы мен қайда барып, кіммен кездескенін аңдып, арнайы журналға тіркеп отырған.

Журналдың сыртына «Самар қаласы бойынша 1915 жылғы мамырдың 3-інен 1916 жылғы қаңтардың 1-іне дейін әскери тыңшы ретінде күдікке ілінген және жергілікті (қандай ұйым екенін өшіріп тастаған – САҚ) ұйымға мүше адамдар үстінен жүргізілген бақылау деректерінің жалпы ақпары» деп жазылған.

5

8-сурет. «Қазақ» газетінің 1913 жылғы 7 саны. Орынбор.

Қазақтың көрнекті қоғам және мемлекет қайраткері, энциклопедияшыл ғалымы және көрнекті публицисі Әлихан Нұрмұхамедұлы Бөкейханның тұңғыш толық шығармалар жинағы оның 1889-1985 жылдар аралығында мерзімді басылымдарда, ғылыми журналдар мен жинақтарда жарық көрген ірі ғылыми монографияларын, ғылыми зерттеулерін, саяси публицистикасын, әдеби сын мақалалары мен аудармаларын және жеке хаттарын қамтиды.

Осы жинаққа енген барлық материал Сұлтан Хан Аққұлұлының (Жүсіптің) авторлық меншігіне жатады.

Первое полное собрание трудов и сочинений выдающегося казахского общественного и государственного деятеля, ученого-энциклопедиста, одного из основоположников казахского краеведения и видного публициста Алихана Нурмухамедулы Букейхана включает его научные монографии и статьи, политическую публицистику, исследования по казахской литературе и литературные переводы, опубликованные и изданные в период с 1889 по 1985 г., а также письма.

Кітаптарға...

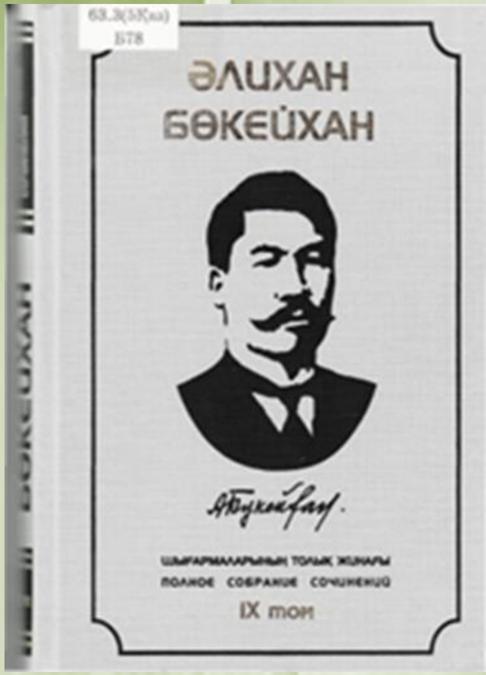

63.3(5Қаз)
Б78

Бөкейхан, Ә. Шығармаларының 9 томдық толық жинағы [Мәтін] = Собрание сочинений в 9 томах. 9 т. Қазақ және орыс тіл. : ғылыми зерттеулер, мақалалар, жазбалар, әдеби аудармалар, хаттар. 1925-1927. (Ленинград-Ақтөбе-Мәскеу-Қызылорда) / Әлихан Бөкейхан. - Астана : Сарыарқа, 2013. – 520 б.

Фото № 29-сурет: Ерлі-зайыпты Смағұл, Елизавета Сәдуақасовтар. Мәскеу. /Супруги Смагул и Елизавета Садуакасовы. Москва.

Фото № 13 – сурет. 1909–1917 жж. Самарда Ә. Н. Бөкейхан отбасымен тұрған үй. Казанская, 30 үй – князь В. Кугушевтің меншігі болды (Суретті ұсынған М. Сыдықов. Орал, 2012 ж.).

Қазақтың көрнекті қоғам және мемлекет қайраткері, энциклопедияшыл ғалымы және көрнекті публицисі Әлихан Нұрмұхамедұлы Бөкейханның тұңғыш толық шығармалар жинағы оның 1889-1985 жылдар аралығында мерзімді басылымдарда, ғылыми журналдар мен жинақтарда жарық көрген ірі ғылыми монографияларын, ғылыми зерттеулерін, саяси публицистикасын, әдеби сын мақалалары мен аудармаларын және жеке хаттарын қамтиды.

Осы жинаққа енген барлық материал Сұлтан Хан Аққұлұлының (ЖүсіптІң) авторлық меншігіне жатады.

Первое полное собрание трудов и сочинений выдающегося казахского общественного и государственного деятеля, ученого-энциклопедиста, одного из основоположников казахского краеведения и видного публициста Алихана Нурмухамедулы Букейхана включает его научные монографии и статьи, политическую публицистику, исследования по казахской литературе и литературные переводы, опубликованные и изданные в период с 1889 по 1985 гг., а также письма.

Кітаптарға...

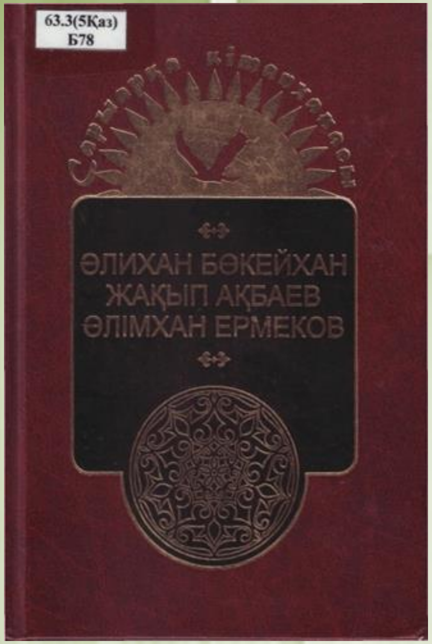

63.3(5Қаз)
Б78

Бөкейхан, Ә. Мақалалар, сын-зерттеулер және тергеудегі жауаптар [Мәтін] / Бөкейхан Ә., Ақбаев Ж., Ермеков Ә. - Астана : Фолиант, 2013. - 320 б.

ХХ ғасыр басында қазақ елінің азаттық алуы үшін аянбай күрескен, сол қасиетті жолда жанын құрбан еткен Алаш қайраткерлері Әлихан Бөкейхан, Жақып Ақбаев, Әлімхан Ермековтей ерлердің есімі ұлт тарихында мәңгілік орын алады.

Туған халқының мұң-мұқтажын арқалаған айтулы азаматтардың ой-санасы, көзқарасы, империяшыл пиғылдарға қарсы еңбектері - ұрпақтың тағылым алар таусылмас қазынасы.

Кітап Алаш кезеңі тарихына қызығушылық танытатын жастарға, оқытушыларға, сондай-ақ көпшілік қауымға арналған.

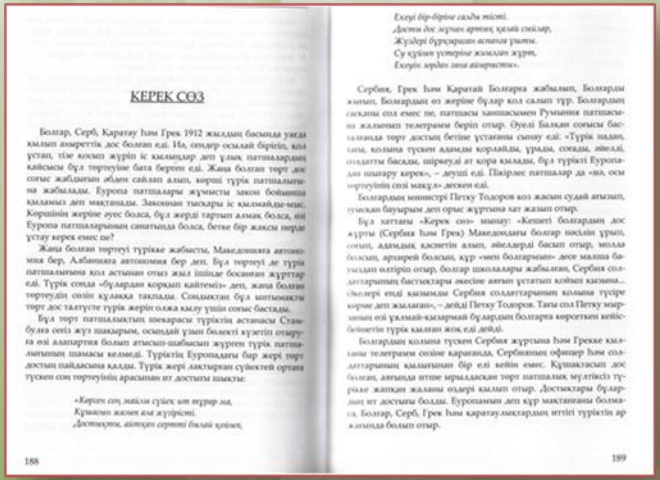

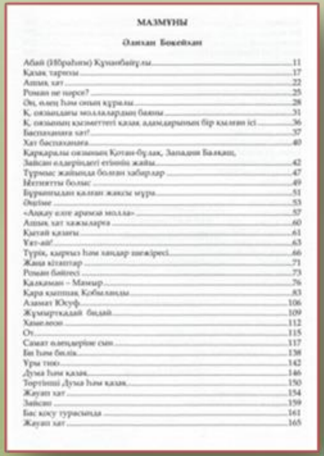

Кітаптарға...

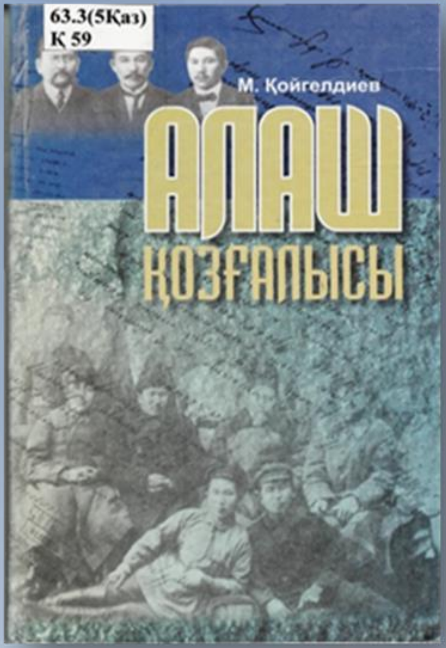

63.3(5Қаз) Қ59

Қойгелдиев, М. Алаш қозғалысы [Мәтін]. 2 т. монография. 1 т. / Мәмбет Қойгелдиев. - Өңделіп, толық. 2-ші бас.- А. : Мектеп, 2008. - 480 б. : сурет.

Кітапта XX ғасырдың бас кезіндегі қазақ зиялыларының отарлық езгі мен ортағасырлық мешеулікке қарсы күресі, Ә. Бөкейханов пен А. Байтұрсынұлы бастаған саяси қайраткерлердің тәуелсіз мемлекет - Алаш автономиясын құру жолындағы жанкешті еңбегі тың деректер негізінде баяндалады.

Кітап студент жастарға, тарихшы мамандарға, сондай-ақ қалың оқырманға арналған. Монографияның бірінші кітабы жаңа факті және тұжырымдармен толықтырылып қайта басылып отыр.

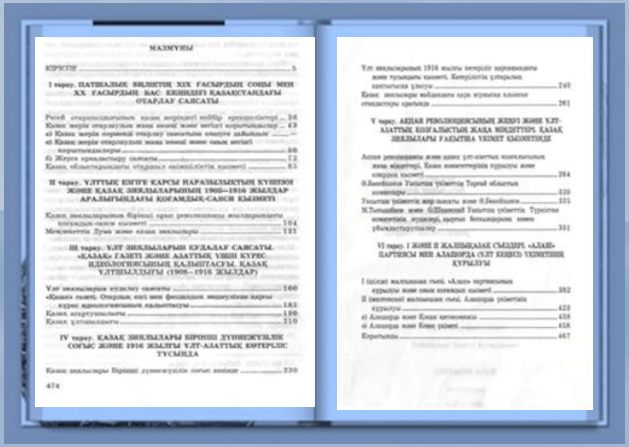

Кітаптарға...

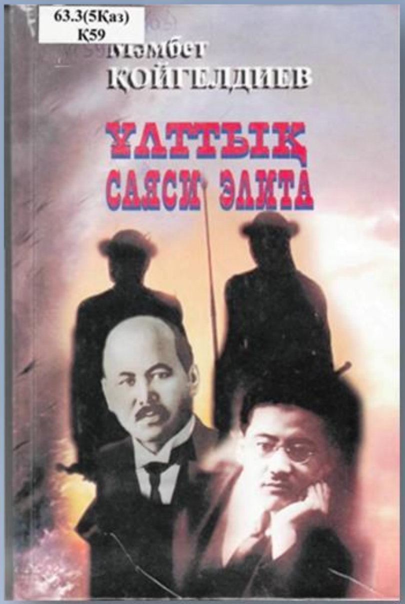

63.3(5Қаз)
Қ 59

Қойгелдиев, М. Ұлттық саяси элита [Мәтін] : қызметі мен тағдыры (XVIII-XX ғғ.) / Қойгелдиев М. - А. : Жалын, 2004. - 400 б.

Кітапта қазақ саяси басқарушы тобының XVIII-XX-ғасырдағы қалыптасу кезеңдері мен қызметі талдауға алынады. Авторлық зерттеу билер мен батырлардың (XVIII-XX-ғғ.), ұлттық мемлекеттікті қалпына келтіру ісіне ғұмырын арнаған Кенесары хан Қасымұлы, Исатай Тайманұлы, Әлихан Бөкейхан, Мұстафа Шоқай, Тұрар Рысқұлұлы, Смағұл Садуақасұлы және басқа ұлы тұлғалардың қызметі мен тағдыры төңірегінде өрбиді.

Кітап зерттеуші ғалымдарға. отан тарихын білуге мүдделі студент жастар мен көпшілік қауымға арналған.

Кітаптарға...

63.3(5Қаз)я7
А94

Ахметова, Л. С. Әлихан Бөкейханов : болашаққа бағдар [Мәтін] ; Ахмет Байтұрсынов : ең басты мақсат - мемлекеттілікке қол жеткізу ; Тұрар Рысқұлов : кеңестік Шығыстың көрнекті саясаткері / Ахметова Л.С., Григорьев В. К., Шойкин Ғ. Н. - Астана, 2009. – 219 б.

Бөкейханова Елизавета Әлиханқызы – Әлихан Бөкейхановтың қызы

Бөкейханова Елизавета Әлиханқызы баласы – Садуақасов Ескендір Смағұлұлымен

Кітап «Алаш» қозғалысының 90 жылдығына арналған. Онда Қазақстан тарихындағы үш саяси қайраткер туралы материалдар берілген. Бірінші бөлімі - «Алаш» қозғалысының ұйымдастырушысы және көрнекті қайраткері Әлихан Бөкейхановқа, екінші бөлімі - «Алаш» қозғалысының көрнекті қайраткері, ағартушы-педагог, ғалым-лингвист, түрколог Ахмет Байтұрсыновқа, үшінші бөлімі - кеңестік Шығыстың көрнекті саясаткері, өз халқының шынайы патриоты, Қазақстан мен Орталық Азия тарихының ізденімпаз және зейінді зерттеушісі Тұрар Рысқұловқа арналған.

Очерктерде Қазақстан және Ресей мұрағаттарының материалдары кеңінен пайдаланылды. Олардың біраз бөлігі ғылыми айналымға алғаш рет еніп отыр.

Кітаптарға...

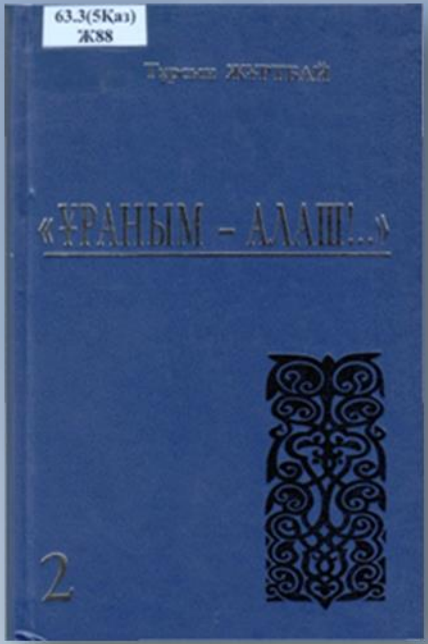

63.3(5Қаз)
Ж88

Жұртбай, Т. "Ұраным - Алаш!.." [Мәтін] : (түрме әфсанасы). 2 т. Тез / Тұрсын Жұртбай. - А. : Ел-шежіре, 2011. – 464 б.

Жазушы-ғалым, филология ғылымының докторы, профессор Тұрсын Жұртбайдың «Ұраным - Алаш!..» атты түрме әфсанасының «Тез» атты екінші кітабы - «Алаш» партиясы мен «Алашорда» үкіметінің Ә. Бөкейханов, А. Байтұрсынов, З. Уалиди. М. Дулатов, Х. Ғаббасов, М. Есполов, Ғ. Болғамбаев, Ғ. Бірімжанов қатарлы 41 алаш қайраткерлерінің үстінен 1927-1932 және 1937-1938 жылдары жүргізілген тергеу ісінің негізінде жазылған «Жегі» бөлімінің заңды жалғасы болып табылады. Екінші кітапта М. Тынышбаев, Халел және Жаһанша Досмұхамедов, Ж. Ақбаев, Ә. Ермеков, Ж. Аймауытов, М. Жұмабаев, Қ. Кемеңгеров, А. Байтасов. М. Тұрғанбаев, Ә. Байділдин, И. Қашқынбаев, М. Мұрзин сынды 30 тұлға туралы бұрын-соңды белгісіз не қате пайымдалып келген тарихи оқиғалар - тергеу деректерімен, сондай-ақ тінту кезінде тәркіленген хаттармен, құжаттармен салыстырыла отырып, Біртұтас Алаш идеясының тұжырымдамасы жасалған.

Жазушы-ғалымның бұл еңбегі - әдебиетшілер мен тарихшылардың, мәдениеттанушылар мен саясаттанушылардың, ғылыми көпшіліктің, ізденушілер мен студенттердің, жалпы зиялы оқырман қауымның назарын аударатын, қазақтың ұлттық «Мәңгілік ел» идеясының қалыптасу негізін жүйелеп берген іргелі де толымды зерттеу әфсанасы болып табылады.

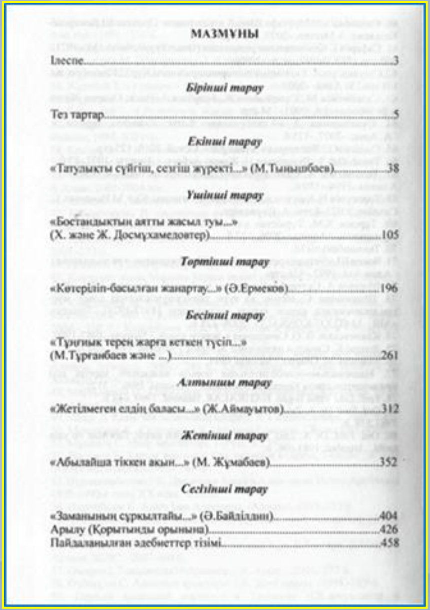

МАЗМҰНЫ

Ілеспе..3

Бірінші тарау

Тез тартар...5

Екінші тарау

«Татулықты сүйгіш, сезгіш жүректі...» (М.Тынышбаев).........38

Үшінші тарау

«Бостандықтың аятты жасыл туы...»
(Х. және Ж. Досмұхамедовтер)................................105

Төртінші тарау

«Көтеріліп-басылған жаңартау...» (Ә.Ермеков)..................196

Бесінші тарау

«Түңғиық терең жарға кеткен түсіп...»
(М.Тұрғанбаев және ...)......................................261

Алтыншы тарау

«Жетілмеген елдің баласы...» (Ж.Аймауытов)....................312

Жетінші тарау

«Абылайша тіккен ақын...» (М. Жұмабаев)........................352

Сегізінші тарау

«Заманының сұрқылтайы...» (Ә.Байділдин)........................404
Арылу (Қорытынды орнына).......................................426
Пайдаланылған әдебиеттер тізімі................................458

Кітаптарға...

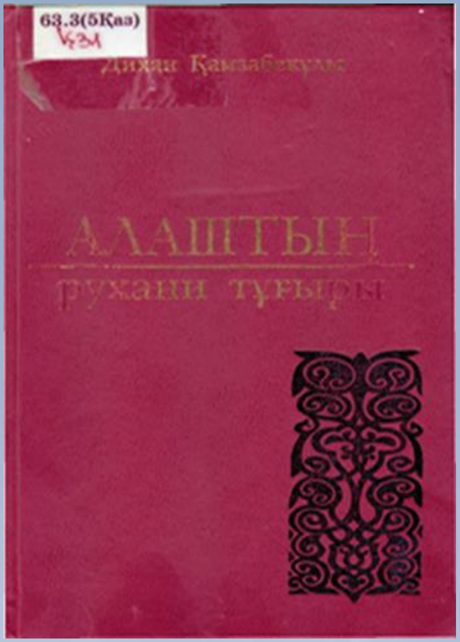

63.3(5Қаз)
Қ31

Қамзабекұлы, Д. Алаштың рухани тұғыры [Мәтін] : ғылыми зерттеу / Дихан Қамзабекұлы. - А. : Ел-шежіре, 2008. – 360 б.

Алаш - елшілдік ізденісіміздің жарқын беті. Алаш - елдік-мемлекеттік рәмізге айналған ұғым. ХХ ғасырдың басында Ә. Бөкейхан бастаған ұлт қайраткерлері Алаш атын партияға да, үкіметке (ұлт кеңесі) де бергенде осы ұстанымды басшылыққа алғаны анық. Азаматтық тарихымыз үшін аса маңызды ұлт-азаттық қозғалыс кезеңінде Алаш идеясы - қазақтың ұ.тттық идеясының темірқазығы болды. Зиялылардың Алаш атауын таңдауы да жайдан-жай емес еді. Өйткені Алаш - жаңа түрдегі елшілдік күрестің, байырғы айбардың рәмізі-тін. Бұл зерттеуде тарихи Алаш қозғалысының рухани тұғыры зерделенеді.

Кітап ұлт руханияты тарихына ынтызар қауымға арналған.

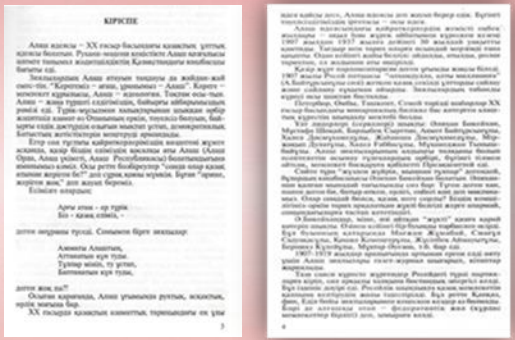

Кітаптарға...

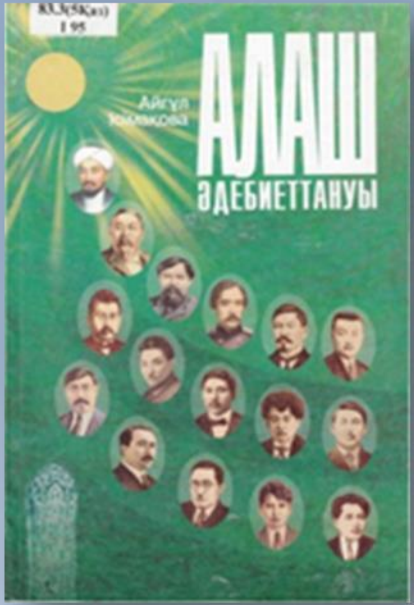

83.3(5Қаз)
І 95

Ісімақова, А. Алаш әдебиеттануы [Мәтін] / Айгүл Ісімақова. - А. : Мектеп, 2009. – 560 б.

Белгілі әдебиеттанушы Айгүл Ісімақованың кезекті еңбегі – қазақ әдебиеті мен әдебиеттану ғылымының ең бір сүбелі кезеңі ХХ ғасырдың бас кезіндегі ұлттық көркемсөз өнерін зерделеуге арналған.

Қазақтың көркемсөзді қастерлеген ата-баба сөзі қашаннан басталады? Алаш әдебиеттануы деген ұғым қашан қалыптасты? Алаш ғалымдары ғылымға (әдебиет, тарих, педагогика, білім беру ісі, психология, саясатттану) қандай үлес қосты? Тәуелсіздік кезеңінің бүгінгі ғылымына Алаш ғылыми мұрасы несімен қажетті болып табылуда? Кітап осы сауалдарға жауап береді.

Кітапта қазақ көркемсөзінің көрнекті өкілдерінің ғылыми шығармашылық тұлғасы бүгінгі ХХІ ғасырдың әдебиеттанулық талаптары тұрғысынан қарастырылған. Сонымен қатар автор Ахмет Байтұрсынұлы, Әлихан Бөкейханұлы, Жүсіпбек Аймауытұлы, Міржақып Дулатұлы, Халел Досмұхамедұлы, Смағұл Сәдуақасұлы, Мағжан Жұмабай, Қошке Кемеңгерұлылардан басталатын Алаш әдебиеттануының шынайы келбетін әл-Фараби, Абай, Ыбырай, Шоқаннан таратып ұлт әдебиетінің тарихи негізін ажырамас бірлікте жүйелейді. Кітаптағы әрбір әдебиеттанушының қазақ әдебиетіндегі көркемсөз құдіреті, олардың зерттеуге қосқан үлесі, ғылыми, әдеби-теориялық ой-тұжырымдары жан-жақты тұңғыш рет айқындалған. Автор асыл сөздің басты міндетін айғақтап, оны іс жүзінде қазақ тілінде көрсетіп берген де осы Алаш әдебиеттанушылары екенін нақты, ғылыми дәйектер мен тұжырымдар арқылы хрестоматиялық тұрғыда дәлелдеп береді

Кітаптарға...

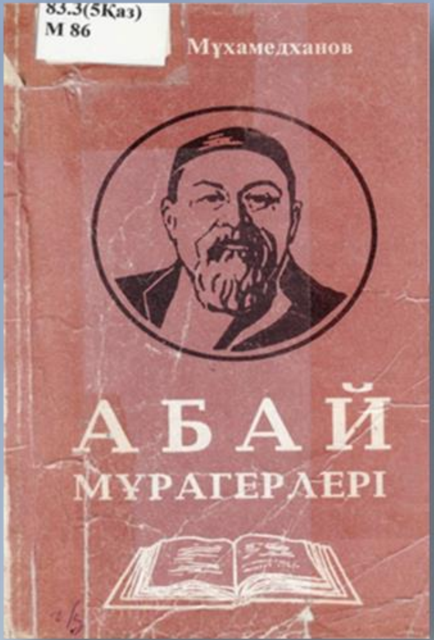

83.3(5Қаз)
М 86

Мұхамедханов, Қ. Абай мұрагерлері [Мәтін] / Мұхамедханов Қ. - А. : Атамұра, 1995. – 208 б.

Бұл жинаққа белгілі әдебиетші, абайтанушы ғалымның архивтерден, көне басылымдар мен баспасөздерден және Абайдың көзі тірі ұрпақтарынан ұзақ жыл бойы тірнектеп жиған дерек-дәйектерін негіз еткен бірнеше зерттеу еңбегі еніп отыр. Ерекше ескертетін жағдай: бұларда әр түрлі себептермен көптеген жылы жабулы жатқан, жарияланбай келген өте қызықты да құнды мәлімет-мәселелер баршылық. Бұны әсіресе, Шаһкәрім. Кәкітай, Әлихан жөніндегі мақалалардан кезіктіреміз.

Жинақтың тілі таза, діні сүйекті, ой-тұжырымдары салмақты.

Әлихан Бөкейханның әдебиетке қатысты еңбектері туралы айтылғанда, ең алдымен оның 1906 жылы «Семипалатинские областные ведомости» газетінде жарияланған «Абай (Ибраһим Құнанбаев)» деген орыс тілінде жазылған мақаласын ауызға аламыз. Абайдың өскен ортасы мен шығармашылығымен жақсы таныс Әлихан осы мақаласы арқылы абайтанудың негізін қалаушылардың бірі болды.

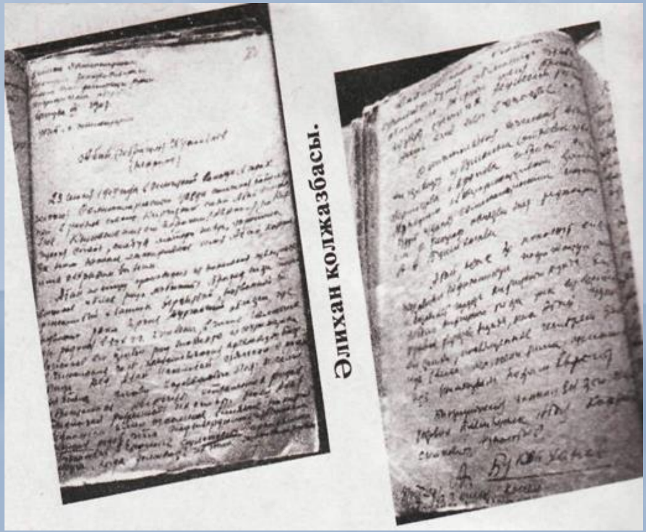

Кітаптарға...

66.3(5Қаз)я7
Ж21

Жақып, Б. Публицистикалық шығармашылық негіздері [Мәтін] : оқулық / Бауыржан Жақып. - А. : Қазақ университеті, 2007. – 486 б.

Әлихан Бөкейхановтың «Қазақ» газетіндегі публицистикасы

"Қазақ" газетінде қазақ публицистикасын жаңа белеске көтерген қалам қайраткерлерінің бірі – Әлихан Бөкейханов болды. Өзінің алғашқы публицистикалық шығармаларын "Дала уалаятының газетінде", "Айқап" журналында жариялаған Ә.Бөкейхановтың "Қазақ" газетінде екі жүзге жуық мақалалар мен аудармалары басылған. Оларда қазақ елінің ең түйінді деген мәселелеріне тоқталған. Қазақ елінің жері, отырықшы болуы, патша үкіметінің қазақ еліне жүргізіп отырған саясаты, сот, әкімшілік туралы бай мағлұматтар берілген" [166, 452 б.].

Әлихан Нұрмұхаметұлы Бөкейханов 1866 жылы бұрынғы Семей облысының Қарқаралы уезіндегі Тоқырауын болысының Желтау баурайындағы Мырзатай қыстауында дүниеге келген. Ол Омбы техникалық училищесін, кейіннен Санкт-Петербургтегі орман-техникалық институтында оқып, білім алды.

Ә.Бөкейхановтың белсенді саяси қызметі, әсіресе, "Қазақ" газетінің бетінде жарық көрген рухқа толы, ұлт сөзін сөйлеген публицистикасынан көрініс тапты. "Ә.Бөкейханов 1913 жылдың ақпанынан бастап Орынбордан шыға бастаған "Қазақтың" негізін қалап, бағыт-бағдарын анықтаушылардың бірі болып қана қойған жоқ, сондай-ақ газеттің ыстығына күйіп, суығына тоңған ең белсенді және өндірімді авторларының қатарында болды" [2, 3 б.].

223

МАЗМҰНЫ

КІРІСПЕ ... 3
ПУБЛИЦИСТИКА ТАБИҒАТЫ ... 9
Публицистиканың пайда болуы ... 9
Журналистика, көркем әдебиет және публицистика ... 22
ҚАЗАҚ ПУБЛИЦИСТИКАСЫНЫҢ ТАРИХИ НЕГІЗДЕРІ ... 40
Көне жазба ескерткіштері – публицистика бастаулары ... 40
Батырлар жыры – ауызекі публицистика үлгісі ... 65
Жыраулар поэзиясындағы публицистикалық сарын ... 83
Шешендік сөздердегі публицистикалық белгілер ... 108
ҚАЗАҚ ПУБЛИЦИСТИКАСЫНЫҢ БАСПАСӨЗ БЕТІНДЕ ҚАЛЫПТАСУЫ ... 120
Шоқан, Ыбырай, Абай публицистикасы ... 120
«Түркістан уалаятының газетінде» публицистиканың қалыптасуы ... 124
«Дала уалаятының газетіндегі» ұлттық публицистика ... 148
Дінмұхамед Сұлтанғазин – ұлттық публицистиканың негізін салушылардың бірі ... 150
Қорабай Жапанов – публицист ... 156
Отыншы Әлжановтың публицистикасы ... 163
Рахымжан Дүйсенбаев – публицист ... 170
Асылқожа Құрманбаев публицистикасы ... 177
«Айқап» журналындағы публицистика ... 183
Мұхаметжан Сералин – публицист ... 188
Ахмет Байтұрсыновтың «Айқап» журналындағы публицистикасы ... 198
Міржақып Дулатов «Айқап» журналында ... 210
«Қазақ» газетіндегі публицистика ... 216
Әлихан Бөкейхановтың «Қазақ» газетіндегі публицистикасы ... 223

485

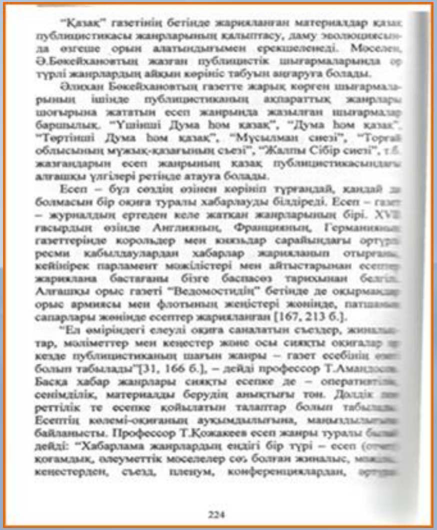

"Қазақ" газетінің бетінде жарияланған материалдар қазақ публицистикасы жанрларының қалыптасу, даму эволюциясында өзгеше орын алатындығымен ерекшеленеді. Мәселен, Ә.Бөкейхановтың жазған публицистік шығармаларында әр түрлі жанрлардың айқын көрініс табуын аңғаруға болады.

Әлихан Бөкейхановтың газетте жарық көрген шығармаларының ішінде публицистиканың ақпараттық жанрлары шоғырына жататын есеп жанрында жазылған шығармалар баршылық. "Үшінші Дума һәм қазақ", "Дума һәм қазақ", "Төртінші Дума һәм қазақ", "Мұсылман сиезі", "Торғай облысының мұжық-қазағының съезі", "Жалпы Сібір сиезі", т.б. жазғандарын есеп жанрының қазақ публицистикасындағы алғашқы үлгілері ретінде атауға болады.

Есеп – бұл сөздің өзінен көрініп тұрғандай, қандай да болмасын бір оқиға туралы хабарлауды білдіреді. Есеп – газет – журналдың ертеден келе жатқан жанрларының бірі. XVII ғасырдың өзінде Англияның, Францияның, Германияның газеттерінде корольдер мен князьдар сарайындағы ортүрлі ресми қабылдаулардан хабарлар жарияланып отырғаны, кейінірек парламент мәжілістері мен айтыстарынан есептер жариялана бастағаны бізге баспасөз тарихынан белгілі. Алғашқы орыс газеті "Ведомостидің" бетінде де оқырмандар орыс армиясы мен флотының жеңістері жөнінде, патшаның сапарлары жөнінде есептер жарияланған [167, 213 б.].

"Ел өміріндегі елеулі оқиға саналатын съездер, жиналыстар, мәліметтер мен кеңестер және осы сияқты оқиғалар кезде публицистиканың шағын жанры – газет есебінің болып табылады"[31, 166 б.], – дейді профессор Т.Амандосов. Басқа хабар жанрлары сияқты есепке де – оперативтілік, сенімділік, материалды берудің анықтығы тон. Дәлдік реттілік те есепке қойылатын талаптар болып табылады. Есептің көлемі-оқиғаның ауқымдылығына, маңыздылығына байланысты. Профессор Т.Қожакеев есеп жанры туралы былай дейді: "Хабарлама жанрлардың ендігі бір түрі – есеп (отчет) қоғамдық, әлеуметтік мәселелер сөз болған жиналыс, мәжіліс, кеңестерден, съезд, пленум, конференциялардан,

224

Бұл оқулықта қазақ публицистикасының қалыптасу, даму жолдары айқындалады. Ғылыми еңбекте қазақ публицистикасының көне түркілік бастаулары мен батырлар жырындағы, жыраулық поэзиядағы, шешендік сөздердегі публицистикалық сарын қарастырылады. Сондай-ақ мерзімді баспасөздегі публицистиканың ізденістері талданып-таразыланады. Осының бәрі қазақ публицистикасын тұтас алып зерттеуден туындайды.

Кітап ғалымдарға, студенттерге, сондай-ақ жалпы оқырманға арналған.

Кітаптарға...

Назар аударғандарыңызға рахмет!

Виртуалды көрме Тараз қ. ОККЖ Ақпараттық-библиографиялық қамтамасыз ету бөлімінде жасалды

www.libr.e-taraz.kz